

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY
V PRAZE

KATEDRA TEORIE KULTURY FILOZOFICKÉ
FAKULTY UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE

Autor disertační práce: Mgr. Jan Blažek
Název disertační práce: Jazyk a etnicita na Balkáně a v Británii
Language and ethnicity in the Balkans and in Britain
Vedoucí disertační práce: PhDr. Zdeněk Uherek, CSc.
Oponent disertační práce: PhDr. Martin Soukup, Ph.D.

POSUDEK OPONENTA DISERTAČNÍ PRÁCE

Předmětem disertační práce je teoretická analýza vztahů jazyka a etnicity, které autor zkoumal na materiálu z Velké Británie a Balkánu. Velká Británie a Balkán představují téměř archetypy etnického soužití, respektive etnického konfliktu. Specifikum své práce autor spatřuje nejen v uvedeném teritoriálním vymezení předmětu zájmu. Spočívá také v tom, že se soustředil na roli jazyka ve formování etnické identity, studia etnonym a mýtů. Některé své vstupní teze založil autor na klasické práci irského politologa Benedicta Andersona, který národ definoval jako myšlené společenství (autor tedy nepracoval se zavedeným českým překladem anglického originálu *imagined community* jako „představy společenství“).

Etnické vědomí popisuje pomocí svých kategorií etnické inkuzivity a etnické exkluzivity, které lze chápat jako bipolární „ideální typy“. Uvedenými kategoriemi uchopil rozšiřování, respektive posilování etnických hranic a sloužily mu jako nástroje pro komparativní přístup ke studiu etnického vědomí. Zde je citelný vliv norského antropologa Frederika Bartha na teoretická východiska předložené práce. V rámci vlastní obhajoby doporučuji, aby doktorand

blíže vysvětlil nejen etnickou inkluzivitu / exkluzivitu, ale také podobnosti a rozdíly jeho pojetí od uvedeného norského antropologa.

Již jsem konstatoval, že se autor odkazuje na Benedicta Andersona, jehož koncepce „myšleného společenství“ považuje za průsečík mezi primordialisty, situacionalisty a instrumentalisty. V rámci vlastní práce diskutuje přístupy primordialistů a instrumentalistů. Jen velmi obecně vymezil zdroje primordialismu, u instrumentalismu tak neučinil. Autor konstatoval, že se ve své práci nemůže se ztotožnit s prvním ze dvou jmenovaných. Neuvedl však žádné hlubší důvody. V rámci vlastní obhajoby proto doporučuji, aby doktorand vyjasnil svou pozici v uvedených diskuzích a uvedl důvody, které jej vedou ke zvolené teoretické pozici.

Etnickou inkluzivitu, respektive exkluzivitu na Balkáně a ve Velké Británii studoval prostřednictvím jazyka. Za hlavní zdroj dat pro studium etnického vědomí zvolil nejen jazyk obecně, ale uskutečnil analýzu etnonym a mýtů na Balkáně a ve Velké Británii. Vyšel z oprávněného předpokladu, že jazyk má významný podíl na formování a uchování kolektivního vědomí, a to prostřednictvím významů zachycených v naracích, které jsou předávány z generace na generaci.

Autor dospěl na základě podrobných analýz k závěru, že angličtina je vnímána mluvčími jiných jazyků jako výrazně inkluzivní. Angličtinu označuje za nejinkluzivnější jazyk světa, který vytváří dobré podmínky pro mezietnické soužití. Podle autora dokonce hrozí, že angličtina přestane přispívat k vytváření etnických hranic. Na Balkáně existuje tendence opačná, kdy balkánské jazyky postrádají obsahovou exkluzivitu. Navzdory tomu jsou tamější jazyky vnímány jako exkluzivní. I minima rozdílů mezi nimi představují základ, na kterém se budují etnické hranice. K podobným závěrům dospěl i při analýze etnonym, kdy oblast Balkánu postrádá kategorii analogickou označení Brit, která je značně inkluzivní. Tím, že je označení Brit nadřazeno exkluzivním kategoriím Skot a Velšan, se významně snižuje riziko etnického konfliktu. Rovněž při analýze vztahu etnicity a mýtů autor shledal, že britské mýty o etnogenezi jsou na rozdíl od těch balkánských více inkluzivní, když odvozují původ Britů od postupného míšení, asimilace a kohabitace. Obecně autor dospěl k závěru, že *„jak v oblasti jazyka, tak etnických kategorií a v posledku i mýtů (symbolického jazyka) lze na Balkáně*

v kontrastu s Británií vysledovat tendenci k upřednostňování obsahů etnicky exkluzivních a vytváření tomu odpovídajících hranic“ (s. 130). Tyto autorovy závěry lze označit za podnětné pro další výzkumy formování etnické identity.

Obecně lze konstatovat, že disertační práce po obsahové i po formální stránce splňuje nároky kladené na práce tohoto typu. Práce je zpracována čistým a kultivovaným jazykem, má logickou strukturu a akcentuje aktuální kulturologické téma, kterému se v rámci věd o kultuře věnuje dlouhodobě zvýšená pozornost. Mohu s potěšením konstatovat, že autor přistoupil k řešení zvoleného tématu inovativním způsobem.

Doporučuji k obhajobě

V Praze 18.3. 2011

PhDr. Martin Soukup, Ph.D.